

Tek Versiyon

Westworld dizisinde Arnold Dolores "İki versiyonunun olduğunu hayal et. Biri bunları hisseden ve sorgulayan, diğeri ise güvenli yaşayan. Bunlardan hangisi olurdu?" diye sorar. Dolores'in cevabı ise şu şekildedir: "Benim iki versiyonum yok. Sadece bir var ve sanırım kim olduğumu keşfettiğimde özgür olacağım."

Kendi benliğini arayış yolculuğu içinde olan Bronnie Ware isimli Avustralyalı bir kadın, ölüm döşegindeki kişilerin paylaştıkları pişmanlıklarını "Ölmeden Önce En Çok Pişman Olduğumuz 5 Şey" isimli kitabında yazar. Kitabın bu denli ilginç ve çarpıcı yanı ölme üzere olan bu insanların son derece net bir bakış açısına sahip olmaları. Özellikle ortak pişmanlıkların en üst sırasında "Keşke başkalarının benden beklediği hayatı değil, kendime uygun bir hayat yaşama cesaretine sahip olsaydım" yer alır. Diğer dördü ise şu şekilde sıralanır:

"Keşke bu kadar çok çalışmasaydım." Yazara göre "Bu pişmanlık, son günlerine tanıklık ettiğim her erkek hastadan geldi. Çocuklarının gençliğini ve partnerlerinin arkadaşlığını özlediler. Kadınlar da bu pişmanlıktan söz ettiler ama özellikle erkekler hayatlarının bu kadar büyük bir çoğunluğunu bir iş uğruna adeta koşu bandında geçirdikleri için çok pişmanlardı."

"Keşke duygularımı ifade etme cesaretine sahip olsaydım." Bronnie Ware'in bu konudaki yorumu ise şu şekilde "Pek çok insan, başkalarıyla iyi geçinebilmek için duygularını bastırdı. Sonuç olarak, vasat bir varoluşa razı oldular ve asla gerçekten olabilecekleri kişi olamadılar. Bunun sonucunda taşıdıkları acı ve kızgınlıkla ilgili birçok hastalık geliştirdi."

"Keşke arkadaşlarımla iletişim halinde olsaydım." Yazar, "Çoğu zaman, eski arkadaşlarının tüm faydalarını ölüm haftalarına kadar tam olarak anlayamazlardı. Birçoğu, kendi hayatlarına o kadar kapılmıştı ki, yıllar geçtikçe arkadaşlıkların kaybolmasına izin verdiler. Arkadaşlıklara hak ettikleri zamanı ve çabayı vermemekten doğan çok derin pişmanlıklar vardı. Herkes ölürken arkadaşlarını özleyiyor" diyor.

"Keşke daha mutlu olsaydım." Yazara göre "Bu şaşırtıcı derecede yaygın bir pişmanlıktı. Pek çoğu mutluluğun bir seçim olduğunu sonuna kadar anlamadı. Eski kalıplara ve alışkanlıklara takılıp kalmışlardı. Değişim korkusu, onları başkalarına ve kendilerine memnuniyet mesajı verirken kendi derinliklerinde, düzgün bir şekilde gülmeyi ve hayatlarında tekrar aptallık edebilmeyi özlemelerine sebep oldu."

Ware'e göre en yaygın pişmanlık "İnsanlar hayatlarının neredeyse bittiğini anladıklarında ve geriye dönüp baktıklarında, kaç rüyanın yerine getirilmediğini görürler. Çoğu insan hayallerinin yarısını bile onurlandırmamıştı ve bunun da yaptıkları ya da yapmadıkları seçimlerden kaynaklandığını bilerek ölmek zorunda kaldılar. Sağlık, artık sahip olamayana kadar çok az kişinin farkına vardığı bir özgürlük getirir."

Tuhaf gelebilir ama piyasalarda başarılı olanların özellikleri arasında özellikle 1'inci ve 3'üncü maddeler yer alıyor.

Kendi seveceği bir meslek yerine popüler olan veya önem verdiği kişilerin istediği mesleği seçmek ile başlayan döngüde, başkalarına hoş görünmek için yaptıklarınız, kendinize yabancılaşma ile devam eder ve fayda etmeyen son pişmanlıklar ile noktalanabilir. Bu dinamiği sürükleyen ana güdü ise genelde korkudur. Ait olamama, geride kalma ve yok olma korkularının ne kadarı doğal, ne kadarı şartlanma sonucu? Piyasalarda benchmark'lar ile yarışanlar bu korkuları çok yakından tanırlar. Ama sadece onlar değil, amatör yatırımcının da karşılaştığı korkular bunlara benzerdir ve bazı hırsları da beraberinde getirir, özellikle çevresi "kolay para kazanırken" amatör yatırımcının içi içini kemirir. Burada en önemli etken ise yatırım fikrinin ve felsefesinin de ne olduğu ve ne olmadığına pek de bilinmemesi, bilinenlerin de genelde yanlış bilinmesi.

Doğru bilinen en önemli yanlışlardan biri, en üstün yatırımcıların mükemmel olduğu algısıdır. Bir başka yanlış da körü körüne takip edilecek bir guru arayışıdır. Genel kanı, başarılı yatırımcıların özelliklerinin üç aşağı beş yukarı benzer olduğu ve öngörülerinin çoğunun doğru çıkması yönündedir. Gerçeğin nerdeyse bunun tam tersi olduğunu söylesem inanır mısınız? Aslında tam tersi olmasa da isabetli öngörü yapmak yıldız isimlerin ortak özellikleri arasında yer almıyor. Bu konularla ilgili muhtemelen yüz binden fazla sayfa okumuş ve "yaşayan efsanelerden" birkaçı ile bir diyalog sürdürme fırsatını bulmuş biri olarak şunu çok net söyleyebilirim ki bu efsaneler de insan. Onlar da hata yapıyor. Kulağa çok klişe gelecek ama efsanelerin en önemli ortak noktası başkasını taklit etmek yerine kendilerine uyan tarzı, genelde uzun süren deneme yanılma dönemleri sonrası bulmuş olmaları.

İkinci önemli ortak nokta ise çok iyi defans yapmaları, yani risk kontrolü özelliklerinin üst düzey olması. Diğer önemli bir ortak noktaları ise ne zaman sürüden ayrılmalı; ne zaman sürü ile aynı istikamette yol almalı konularında çok gelişmiş bir sezgiye sahip olmaları. "Sürüden ayrılan kuzu ve koyunları kurt kapabilir" atasözü doğru fakat sürüde kalanların kurt sürüsü için daha görünür bir hedef olması da söz konusu. Ayrıca sürüden ayrılmayan kuzu ve koyunların, çobanın ve sürü sahibinin niyetini sorgulamadığı için ileride biftek veya bonfile olma ihtimalleri de var. Tabii bir de sürünün içine sızmaya çalışabilecek kuzu postunda kurtlar ve çakallar da olabilir. Yani anlayacağınız kuzu veya koyun olmak çok riskli, bu şekilde başarılı bir yatırımcı olmak da pek mümkün değil.

Bir diğer ortak özellik ise efsane yatırımcıların her zaman aykırı fikirleri mutlaka duymak istemeleri ve kendilerinininkine taban tabana zıt fikirleri dahi sevmeleri. Kibar insan olmaktan ziyade buradaki sebep sanırım her zaman hatalı olabileceklerinin farkında olmaları, egolarını kontrol altına almaya çalışmaları ve açık fikirli olmaya çabalamaları. Özellikle piyasa görüşleri konusunda bunu bir ego meselesi haline getirip inatlaşmanın zararlarını onlar da herkes gibi tecrübe etmiştir. Bunun farkına varmaları ve dış etkenleri suçlama yerine sorumluluğu üstlenmeleri onları vasat ve başarısızlardan ayırır. Gerçekten rekabetçi alanlarda kolay olan hep başkalarının suçlamak olsa da başarı için tek yol daha zor gözükse ama insanın omuzundan ciddi bir ağırlığı kaldıran sorumluluğu almaktır.

İşin "felsefesini" konuştuktan sonra, ekonomi ve piyasalara değinmeden olmaz.

Trend anlamında özellikle Kasım başlarında vurguladığımız görüşlerin önemli bir kısmı gerçekleşti. Kısaca hatırlamak gerekirse, "Kendinizi ortalığı kaplayan yoğun karamsarlığa fazla kaptırmayın, risklerin farkında olun, ama ciddi fırsatların oluştuğunu da göz ardı etmeyin." değerlendirmesinde bulunmuştuk. Hem piyasaların geldiği seviyeler hem de ekonomilere dönük görüşlerimiz bizi bu konsensus karşıtı diyebileceğimiz görüşe itmişti. Türkiye dâhil gelişmekte olan ülke varlıklarının iyi performans göstermesini beklediğimizi, özellikle uzun vadeli faizlerin artacağını ve verim eğrilerinin dikleşeceğini tahmin ettik.

Bununla beraber, emtiaların en iyi performans göstereceği varlık sınıfı olabileceğini belirterek, bunlar arasında özellikle bakırı ön plana çıkardık. Aradan geçen zaman içinde bu görüşlerin büyük oranda gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Trend anlamında aylardır ifade ettiklerimizin arkasındayız, yani görüşlerimiz değişmedi. Ama ABD borsaları ve bazı emtialarda en azından kısa vadeli riskler yüksek ve olası düzeltmelerin bizimki dahil gelişmekte olan ülkeleri etkileme potansiyeli küçümsenmemeli diye düşünmeye devam ediyoruz. Özellikle ABD borsalarında daha önce bahsettiğim bir sürü spekülasyon aşırılık devam ediyor görüntüsü var. Bu piyasalar yükselmeye devam edemez demek değil ama risk getiri potansiyeli kısa vade için çok da cazip değil diyebiliriz.

Piyasalarda “erken olmak yanlış olmak ile aynı şeydir.” diye klişe bir söz vardır. Kulağa doğru geliyor; ama esasında konu tamamen risk kontrolü, pozisyon büyüklüğü ve genel olarak uyguladığınız taktiklerle piyasanın likidite yapısı ile ilgili. Şunu unutmamalıyız; piyasada likidite sorunu varsa erken olmanız yanlış değil, mutlak doğrudur. Dolayısıyla genelleme yapmak yanlış. Yani piyasalarda erken olmanın yanlış olduğu gibi, geç olmak da çoğu zaman yanlış. Görüşlerimi şu soruyla bitirmek isterim: Ezop’un “Yalancı Çoban” masalında, çoban çocuğun durumu da farklı bir bakış açısıyla ele alınmalı mı? Çocuk aptalca bir şaka yapıyor fark etmeden herkesi erkenden uyarıyor; ama unutmamalıyız, hikâyenin sonunda kurt gerçekten kasabaya geliyor.

UYARI NOTU:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirinin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişiklikler görülebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübeye uygun sonuçlar doğurmayabilir.

Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.’nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.’nin, ortaklarını, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımı içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.’nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.